

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Rafa Armendariz Gainza

*Gernika-Lumo,
Bizkaia
(1926-2018)*

Aurkibidea



Biografia



1926an jaio zen [Artekalen](#). Aita Elorriokoa zuen eta ama gernikarra. Bere ama esne-saltzailea zen, eta hasieran zaldi-gurdiaz eta gero alokairuzko autoan ibiltzen zen abarketak eta baserriko gauzak saltzen. Sei urtetatik zortzi urtera arte karmeldarren ikastetxean ibili zen, eta ordutik bonbardaketara arte [Pasealekun](#). Bonbardaketak Forun harrapatu zuen. Etxea erre eta ezer barik geratu ziren. Hurrengo sei urteak Forun pasatu zituzten; ostean, Tiloetan Martin Berasaluzek egindako etxean egon ziren sindikatuetakoko etxeak egin arte. Gerraostean ez zen eskolara bueltatu eta 12 urterekin abarketak egiten hasi zen lanean, egunean 3.5 pezeta irabaziz. Ostean, gasogenoa egiten ibili zen metalurgia-industrian. Lantegian zebilen bitartean, asteburuetan ere lan egiten zuen; 14 urterekin Argatzburuko garajean zegoen zineman hasi zen filmak ematen; 18rekin hasita 15 urtez "Sociedad de Gernika"n ibili zen zerbitzari; eta, beranduago, Bermeoko kasinoan ibili zen 15 urtez. Rafa Gernikako orfeoiko kidea izan zen urte luzez. Athletic zalea eta pilotazalea da. 40 urterekin ezkondu zen gernikar batekin. 2004tik Kaltzada egoitzan bizi da.

Zintak

GER-034

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2010-05-21
- **Iraupena:** 106 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Transkribatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea

Pasarteak

1. Erdiko kaleko dendak, tabernak...

- **Erref:** GER-034/002
- **Iraupena:** 0:03:48. **Hasi:** 00:01:44. **Bukatu:** 00:05:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Ekonomia eta industria » Boom industrialak
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

<p>Elorrioko, Eibarko eta kanpoko jende asko etorri zen Gernikara lanera, arma-lantegira zein beste lantegietara. Erdiko kalean, Artekalen, bizi ziren, Pio denda aurrean. Bareñoren denda, Katalinen taberna eta Berasaluzeren harategia zeuden beraien korralearen (ataria) ondoan. Sei ogerleko errenta ordaintzen zuten. Pio dendakoak zuen inguruko irrati bakarra eta bertara joaten ziren irrati entzutera. Santos Uribe kandelagilearen denda, bere izekoren fruta-denda eta Nikolasaren fruta-denda ere bazeuden erdiko kalean.</p>

2. Komedianteak

- **Erref:** GER-034/003
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:05:32. **Bukatu:** 00:06:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:

Plazara komedianteak etortzen ziren eta ikustera joaten ziren.

3. Salbokonduktoa

- **Erref:** GER-034/005
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:07:35. **Bukatu:** 00:09:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroztera

Laburpena:

Pioren denda handia zen. Bere ama erregatera moduan ibiltzen zen baserriko produktuekin, baina kanpora joateko, Durangora edo Bermeora adibidez, salbokonduktoa behar izaten zen. Udaletxean ematen zuten arren, berari Pio dendako Piok egin zion agintarien alderdiko zelako.

4. Errazionamendua

- **Erref:** GER-034/006
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:09:38. **Bukatu:** 00:11:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Errazionamendu-txartela izaten zuten errazionamendua jasotzeko. Udaletxeak ematen zieten txartela dendetan hartzeko jatekoa: azukre beltza, azukrea, ogi beltza, txikoria...

5. Bonbardaketan Forun baba artean babestuta

- **Erref:** GER-034/007
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:11:16. **Bukatu:** 00:12:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Abioiak azaltzen zirenean, kanpaiak jotzen zituzten herritarrek babeslekuetara joan zitezten. Bonbardaketan bera Foruan egon zen, baina bere ama eta arreba Gernikan. Baba artean babestu ziren. Gernikara etorri nahi arren, ez zioten uzten pasatzen.

6. Etxe barik alde batetik bestera

- **Erref:** GER-034/008
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:12:38. **Bukatu:** 00:14:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Etxea erre zietenenez, 6 urte pasatu zituzten Foruan; Tiloetako Martin Berasaluzeren etxean egon ziren gero, hilean 25 ogerleko errenta ordainduz. Azkenean, sindikatuko etxeak egin zituztenean, bertara joan ziren. Kaltzada egoitzara joan arte, bertan bizi izan zen.

7. Gernikako babeslekuak

- **Erref:** GER-034/010
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:17:20. **Bukatu:** 00:19:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

<p>Bonbardaketa aurretik Forura joan ziren bera eta anaia, beldurrez. Bere ama eta arreba, oster, Gernikan egon ziren; anbulatorio ondoko babeslekuan ezkutatu ziren. Beste babesleku batzuk ere bazeuden Artekalen eta Andra Mari kalean; azken horretan, jende asko hil zen.</p>

8. Ama zaldi-gurdian abarketak saltzen; 12 urterekin abarketa-lantegira

- **Erref:** GER-034/011
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:19:05. **Bukatu:** 00:20:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza

Laburpena:

Bere ama zaldi-gurdian ibiltzen zen abarketak eta baserriko produktuak saltzen inguruko herrietan. Abarketa-lantegian erosten zituen gero berak saltzeko. Hamabi urterekin Rafa ere bertan hasi zen beharrean, ez baitzen eskolara bueltatu gerraostean; 3.5 pezetako soldata zuen egunean. Gero, gasogenoa egiten ibili zen "Industrias metalúrgicas"en.

9. Abarketak egiteko prozesua

- **Erref:** GER-034/012
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:20:59. **Bukatu:** 00:22:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza

Laburpena:

Abarketa-lantegian abarketak zelan egiten zituzten azaltzen du.

10. "Pirineos" esnetegia

- **Erref:** GER-034/013
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:22:14. **Bukatu:** 00:24:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Busturialdeko lantegiak

Laburpena:

<p>Bonbardaketa aurrean, "Pirineos" esnetegia zegoen Gernikan. Bertako iragarki batek horrela zioen: "Yo cansada doña Juana, de ver enfermo a

su niñño, y ver c´mo adelgazaba en su cunita de aluminio, llego al médico asustada y éste dijo sin rodeos: 'darle leche condensada la marca los Pirineos´. Doña Juana agrededida hasta el médico ha besado al ver que su niñño sano y fuerte, ya no padece mareos y le salv´ de la muerte la leche Los Pirineos". Txokolatea ere egiten zuten.</p>

Transkripzioa

- Ademés zan lelengo, nik ez naben ezetu, baia esto Pirineos, "fébrica de leche condensada y". Hondiño bertan, bertan eukin gendun guk fabrikie, ta ariñau izen zan hori. Ta propagandien papela kamaran tope genduzen, ipintten eban: "Yo cansada doña Juana, de ver enfermo a su niño, y ver como adelgazaba en su cunita de aluminio, llego al médico asustada y éste dijo sin rodeos : 'darle leche condensada la marca los Pirineos'. Doña Juana agrededida hasta el médico a besado al ver que su niño sano y fuerte, ya no parece mareos y le salvo dela muerte la leche Los Pirineos". Propagandie. Ta gero txokolatie eitten bien, errazionamentureko txokolatie, txarra, txokolate zantarra, baia bueno.

- Orduen... nik ez dot jakin sekule Gerniken txokolatie ein danik, han eitten zan?

- Txokolatie errazionamenduen emoten otsien jeneroa, kakaguetak eta zerak, ta han txokolatie eitten eban. Ya karameloak eta kondensadie ta horrek ya joan zien, eitten bien txokolatie bakarrik.

- Zelako txokolatie zan?

- Ha txokotalie, ganera hara dana arratoiek ta dana... ta txarra ta emoten oskuen errazionamentue baia...

- Gitxi.

11. Presoak Gernika berreraikitzen

- **Erref:** GER-034/015
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:24:41. **Bukatu:** 00:27:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Institutua dagoen tokian, lehen agustindarren ikastetxea zegoen; gerora, kartzela egon zen, bertara ekarri zituzten Gernika berreraikitzen ibili ziren presoak.

12. Errekisatutako etxeak

- **Erref:** GER-034/016
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:27:05. **Bukatu:** 00:30:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Hainbat etxe errekisatu zituzten Gernikan: Seber Altuberen txaleta "Guardia

de asalto" eta "Auxilio social" jartzeko, postetxerako beste bat, Elbira Iturrirena falangistentzat... Baserritar askori produktuak errekitzen zizkieten.

13. Emakume abertzaleak garbitzera behartuta

- **Erref:** GER-034/017
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:30:04. **Bukatu:** 00:32:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Bere arreba Andra Mariako eliza garbitzera behartu zuten, beste emakume abertzale batzuekin batera. Bonba su-eragileak bota zituzten Gernikan; hori dela-eta, denak hartu zuen su. Hilabetegarrenean-edo etorri ziren Gernikara.

14. Erdiko kalea; udaletxea beraien etxe gainera jausi zen

- **Erref:** GER-034/018
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:32:03. **Bukatu:** 00:34:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Bonbardaketa ostean, Pasealekuko arkupeetan denda antzeko batzuk jarri zituzten. Jateko eskasia handia izan zuten. Foruko "Santixene" baserrian egon ziren. Beraien etxe guztiz suntsituta gelditu zen, udaletxea bera ere beraien etxe gainera erori zen. Beraiek sekula ez diote "Artekale" deitu kaleari, "Erdiko kalea" edo "la media calle".

15. "El dibujo" plazan jolasten

- **Erref:** GER-034/019
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:34:20. **Bukatu:** 00:35:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Anbulatorioko aldatzean "el dibujo" izenez ezaguna zen plaza bat zegoen, bertan eta Erdiko kalean jolasten ziren: "Yo-yo"ra, "al diablo", kaniketan...

16. Frontoiko eta Argatxburuko zinemak

- **Erref:** GER-034/020
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:35:05. **Bukatu:** 00:36:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota
- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:

Frontoian lehenengo zinema izan zuten. Pelikula mutuak ziren eta Azkaraik biolina jotzen zuten. Gero, Tiloetako Argatzbururen garajearen hasi ziren zinea ematen; Rafa bera 14 urterekin hasi zen bertan lanean.

Transkripzioa

- Ta pelotarik-edo ez zenduen euki?
- Bai, bai, bai, bai, pelotak bai. Pelotak bai, frontoi edarra, ta ganera han egon zan ziñie, lelengo; ta ziñie zerien horman zer zuri bet, pintture zuri bet, ha pantallie ta mutue. Ta Azkaraik biboliñe jotzen ban ta mutue ta biboliñe jota, ta haidxe ziñie egon zan. Ta gero ipin bien ziñie Tiloatan, Argatzburuk euki eban zera garajie, ta hantxe garajien ipin bien ziñie. Ta nik emoten naben ziñie, hamalau urtegaz.
- Zuk emoten zendun?
- Bai. Zera, beran jabeak nobidxe euki eban Muruetakoa, ta bera joaten zaien zera ba neu neu geratzen nitzen ziñie emoten, gero buelta emon zerari pelikulier, ostabe emoteko hurrengo egunien. Ta gero barridxe ipin bienien, Tiloak, hor hor, han bost ogerleko emon ostiezan ta ya horra joan nitzenien hor ya ipin osten /ipisten/ sueldoa.

17. "Sociedad de Gernika"

- **Erref:** GER-034/021
- **Iraupena:** 0:01:36. **Hasi:** 00:36:40. **Bukatu:** 00:38:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Beste lokal batzuk

Laburpena:

18 urterekin "Sociedad de Gernika"n hasi zen zerbitzari lanetan; 35 urtez egon zen bertan lanean. Merkurio ondoko BBK gaineko lehenengo solairuan zegoen.

18. Bermeoko kasinoan eta Madalen egunean lanean

- **Erref:** GER-034/022
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 00:38:16. **Bukatu:** 00:41:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Beste lokal batzuk
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Bermeoko kasinoan ibili zen 15 urtez ezkontzak-eta zerbitzatzen. Bitartean lantegian zebilen lanean, baina baimena izaten zuten bestera joateko. Madalen egunean ere Elantxoben zerbitzatzen ibiltzen zen. Madalen egunez lo egin barik joaten zen lantegira. Beraien gazte denbora txarra izan zela dio: lan asko, gosea... Ezkondu ostean bizimodua hobetu zen.

19. Argatxburuko zineman lanean

- **Erref:** GER-034/024
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:41:31. **Bukatu:** 00:42:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:

Argatxburu zinemako gizonak bere emazteari esaten zion: "Caramba caramba, caramba carambola Gervasia la potola". 300 butaka inguru zituen. Umeen sarrerak 30 zentimo balio zituen eta nagusienak 60 zentimo.

20. Espainiako ereserkia zineman; zentsurak

- **Erref:** GER-034/025
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:42:59. **Bukatu:** 00:45:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Argatxburuko zineman Espainiako ereserkia jarri behar izaten zuen pelikula guztietan; kanpoan "Guardas de asalto"ak egoten ziren zaintzen. Pelikulak zentsurarekin heltzen ziren, beraiek ez zuten ezer erabakitzen. Maila desberdinetako pelikulak egoten ziren.

Transkripzioa

- Ta zelan dezididuten zenduen ze pelikula emon?
- Bai, zerak dauz, oin be bai. Warner Bross, Picture "eso las casas que alquilan", alkillen pelikulek ba hiru egunerako eta lauerako-edo, ta por ejemplo hor emoten bien zapatue, domekie ta astelehena.
- Bai hor zensurie egongo zan, dana ezingo zan emon.
- Bai, bai. Ta ganera iritzen zienien atiek, ipintten nabek nik diskoa "el imno nacional", ta danak zutunik, zutunik urten orduko. Ta guarda de asaltoak kanpoan, zerien. Zensurie itzela.
- Ta derrigorrez jarri biher izeten zendun imnoa?
- Bai, ostantzien multie. Hori ahaztu barik!
- Ta gero zelan izeten zan zensura kontue edo ze pelikula emon ahal zan edo zein ez-eta?
- Ya bertatik almazenetik, pelikule lekutik etorten zan ya zensurie eindde, ta pelikulek ekarten bien papel bat: "tal esto censurau, tal esto censurau".
- Ta ez zan izeten "R1, R2"-edo?
- Bai. Elizan ipintten biezen berdiek... "Uno pa todos los públicos, dos para trece, y tres pa censurar" ta holan.
- Ya baia karo, zuena ez zan elizako ziñie, zuena nok kontroletan eban zuen ziñie?
- Eurek zerak, horrek eukin bien zer bi, lokal bi, lokal alderdi baten ipin bien zinie ta beste lokalien garajie, ta izen zien sei sei anaidxe. Baia harek anaidxetan egon zein bi kontroletan benak, Agustin ta Mario.

21. "Marianela" lehen pelikula; "Las cuatro plumas" koloretako lehena

- **Erref:** GER-034/026
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:45:41. **Bukatu:** 00:46:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:

Berak ikusi zuen lehen pelikula Mary Carrilloren "Marianela" izan zen. Ameriketako pelikulak zentsuratuta zeuden; hori dela-eta, bakarrik espainiarrak ikusten ziren. Lehenengo pelikula amerikarra eta koloretakoa "Las cuatro plumas" izan zen.

Transkripzioa

- Ta ze pelikula izen zan zuk ikusi zendun lelangokoa?
- Marianela de Mary Carrillo. Ganera Ameriketatik ez egoan pelikulerik, prohibidute egon zan, ta danak izeten zien españolak. Ta Marianela izen zan lelengo pelikulie emon biena. Lelengo pelikulie "en technicolor" ta amerikanue, "Las cuatro plumas". "En tecni color" ta entradarik bez, entradarik bez.
- Eta egoten zien asiento batzuk baten batentzat erreserbeta-edo?
- Ez, euren eurentzako. Sei mutillek ta ama ta aitte eurentzako euki bien palkotxu bet, ostantzien danantzako libre.

22. Karmeldarretan eta Pasealekuan

- **Erref:** GER-034/029
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:52:06. **Bukatu:** 00:54:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>Sei urte gaz karmeldarren ikastetxean ibili zen don Felicianorekin; gero, zortzi urterekin, Pasealekuko eskoletan don Mauro Galanekin eta don Manuelek. Bonbardaketa ostean, ez zen eskolara bueltatu. Maisuak erdaldunak ziren, eta ezin zuten euskaraz egin.</p>

23. Soldadutzan ilea motz-motz

- **Erref:** GER-034/032
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:56:19. **Bukatu:** 00:57:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

<p>Soldadutzan ile motz-motz ebaki zioten argazki batean beste kide batek erakutsi behar ez zena erakusteagatik. Gernikako orfeoian kantatzen zuen Rafak.</p>

24. Gernikako orfeoian

- **Erref:** GER-034/033
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:57:57. **Bukatu:** 01:01:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Gernikako orfeoian kantatzen zuen Rafak don Ricardo Zallo abadearekin. Tabernarik taberna eta Santa Ageda egunez-eta ibiltzen ziren kantatzen. Herritik kanpo ere kantaldi askotan hartzen zuten parte. Erdiko kalean egiten zituzten entseguak.

25. 'Euzkadi' eta 'El Liberal' egunkariak

- **Erref:** GER-034/035
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 01:01:25. **Bukatu:** 01:02:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Irakurtzea
- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan
- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak

Laburpena:

<p>Euzkadi eta El Liberal egunkariak zeuden. Euzkadi egunkaria EAJren aldekoa zen, eta El Liberal, berriz, komunistena. Gernikan komunistak txarto ikusiak ziren, beraien lokala geltoki ondoan zuten.</p>

26. San Juaneko Dibina Pastora bederatziurrena

- **Erref:** GER-034/040
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 01:07:08. **Bukatu:** 01:09:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Elizaren eragina handia zen. San Juaneko elizako erlojuarekin ikasi zituen orduak, etxetik aurrez aurre ikusten zuten-eta. Dibina Pastoraren bederatziurreneko abestia kantatzen du. Beraien eliza San Juan izan arren Andra Marian egin zuen lehenengo jaunartzea. San Juaneko parrokoa don Eusebio zen.</p>

Transkripzioa

- Eliziek indder asko euki eban, ezta soziedadien?
- Honbre, itzela! Soziedadien, guk dotrinie hamen [...] esto "Yo no voy a la doctrina, yo doctrina ya he aprendido cuando tenía diez años". Zerien, elizan, gaztetxuek zera, katezismo, ta oin larogeta lau urtegaz emon gure doskue katezismoa hamen.
- Baia elizaz zein zan zurie, Andra Mari ala San Juan?
- Guk nik San Juaneko erlojuen ikes naben ikesten erlojue, San Juan. Ze guk "rast" bertan eukin gendun San Juan, ze urten apurtxu bet kaletik ta San Juan elizie. Ta eitten bien Dibina Pastoran zera, nobenie: "Piedad, piedad Divina Pastora, piedad, piedad, que tu eres la oveja perdida, eres la oveja perdida". Ez jatez ahaztuten horrek. Ta gu Andra Marikoak San Juanera.
- Bertan ein zendun komuniñoa, San Juanen?
- Ez, Andra Maridxen.
- Ta hori zelan ba, San Juan bazan zuen elizie?
- Ez dakitz, elagantiaua izengo zan.
- San Juan zer zan txikidxaua-edo?
- Bai txikidxaua, txikidxaua. Don Eusebio egon zan abadie, majoa, ta don Roberto. Baia San Juan txikidxe.

27. Konfesatzeko hobeto Santa Klarara

- **Erref:** GER-034/042
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 01:10:00. **Bukatu:** 01:10:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Aste Santuan, denak joaten ziren konfesatzera; Santa Klarako bikarioak dena "pasatzen" zuela dio. Andra Mariako don Pedro gogorra zen.</p>

Transkripzioa

- Zuek derrigortute egoten ziñien joaten, ezta, konfesetan-eta?
- Bai. Aste Santuen madre mia! ta joaten giñezan danok Gerniken dauzen mutil guztidxe, bikaridxea Santa Klarakoa, ze harek dana pasetan ei zeban.
- A bai? ta Andra Marikoak ez?
- Buf! egon zan bat don Pedro, oin Durengon dau, txarra, mortala. Baia Santa Klarako bikaridxea ez dakitz entzun ta ezer ez zeban entzuten, ta danak paso: "hala, ein, erreze padre nuestro bat".

28. Lehengo mezak

- **Erref:** GER-034/045
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 01:12:17. **Bukatu:** 01:14:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Elizara joatea derrigorrezkoa zen. Hainbat aldaketa egon dira: latinez, abadea atzea ematen, ezin edozein arropa jantzi, baraurik... Goizeko 7retan joaten ziren mezara, eskolara orduko.

29. Athleticeko finalak

- **Erref:** GER-034/047
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 01:15:37. **Bukatu:** 01:17:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola

Laburpena:

Athletic zale amorratua da. Madrilera final askotara joandakoak dira. Jendeak altzariak eta koltxoiak saltzen zituen gastuak ordaindu ahal izateko. Gernikar asko egon dira bertan jolasten: Gainza, Panizo, Iriondo.

30. Alokairuzko autoan alpargatak saltzen

- **Erref:** GER-034/049
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 01:19:16. **Bukatu:** 01:20:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza

Laburpena:

Abarketak baserriz baserri saltzen zituen bere amak, baserri-auzoetako dendetan; dozenak saltzen zituen. Bonbardaketan zaldi-gurdia erre ostean, alokairuzko autoan hasi zen banaketa-lanak egiten. Autoak hainbat tokitan aloka zitezkeen.

31. Alokairuzko bizikletan hondartzara

- **Erref:** GER-034/050
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 01:20:48. **Bukatu:** 01:22:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza

Laburpena:

<p>Hainbat lekutan aloka zitezkeen bizikletak: Madariaga, Urtubi... Eguraldi ona zegoenean ez zen bizikletarik libre egoten, hondartzarako erabiltzen zituzten-eta; orduko alokatzen ziren.</p>

32. Gizonezkoek dantzarako ordaindu behar

- **Erref:** GER-034/053
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 01:24:04. **Bukatu:** 01:25:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara

Laburpena:

Gizonezkoen ordaindu egin behar izaten zuten soinulariei ordaintzeko; baina banda zegoenean ez zen ordaindu behar. Urriko azken astelehenetako jende piloa ez zaio sekula gustatu.

33. San Juan jaiak; sua eta kantak

- **Erref:** GER-034/054
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 01:25:16. **Bukatu:** 01:26:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

<p>Soldadutzan zegoela San Juanetan tabernetan lan egiteko etortzen zen. San Juan elizaren aurrean egiten zen sua eta inguruan abesten zuten.</p>

34. Santa Ageda

- **Erref:** GER-034/055
- **Iraupena:** 0:00:26. **Hasi:** 01:26:48. **Bukatu:** 01:27:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- Aisia » Jai-giroa » Santa Ageda

Laburpena:

<p>Santa Agedetako kopia bat kantatzen du.</p>

Transkripzioa

- Ta Santa Agedan esan dozu kantetan zendule.
- Bai.
- Zer kantetan zenduen?
- Edozer.
- Zein da Santa Agedatan kantetan zenduen kantie?
- Bedeinkatua izan ditela
etxe honetako jentia
pobre ta umilde dabilzanentzat
badauke borondatea.

35. Kandelario Eguna; Basatoste

- **Erref:** GER-034/056
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 01:27:14. **Bukatu:** 01:28:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Kandelario Eguna
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

<p>Kandelario Eguneke abestia kantatzen du. Basatoste Egunez tostadak jaten zituzten.</p>

Transkripzioa

- Eta gero bestela kandelaridxotan-eta?
- Bai. Kandelak horrek ogidxe ipini zer bat eta, horrek danak. Kandelaridxo leridxo atxari ura daridxo sagarrari madari, eutsi Peru adarrari.
- Beti ezetu dozu Gerniken hori ohitturie?
- Bai, bai.
- Ta Basatosten?
- Basatosten tostadak ein. Ogi, ogidxe, gure amak eitten eban ogidxe zerien esnetan sartun ta kaleniegaz ta gero urune ta zera, arrutzie, ta prijidu.

36. "Berori" eta "don"; euskara

- **Erref:** GER-034/060
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 01:34:08. **Bukatu:** 01:36:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
- Euskara » Tratamenduak » Berorika

Laburpena:

<p>Abadeari eta medikuari "don" eta "berori" esaten zitzaion. Gainerakoekin zukan egin izan du. Hikan, ostera, ez du egin. "Gaur egungo euskara" ulertzeko zailtasunak.</p>

37. Gernikako ezizenak

- **Erref:** GER-034/063
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 01:37:22. **Bukatu:** 01:38:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Gaitzizenak

Laburpena:

<p>Gernikan ezizen asko egon dira: Zozoa,</p>

Jibi&ocute;n, Cordero, Adela buztingorri, Juanita Oatatxuna, Patxarrota.</p></div>
<div data-bbox="289 122 442 138" data-label="Section-Header>
<h3>38. Zartzuelak</h3>
</div>
<div data-bbox="328 151 764 199" data-label="List-Group>

• **Erref:** GER-034/065
• **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 01:39:52. **Bukatu:** 01:40:34
• **Multimedia:** bideoa online ikusgai

</div>
<div data-bbox="289 210 364 226" data-label="Section-Header>
<h4>Gaia(k):</h4>
</div>
<div data-bbox="328 237 532 252" data-label="List-Group>

• Aisia » Kultura » Zinema

</div>
<div data-bbox="289 264 392 279" data-label="Section-Header>
<h4>Laburpena:</h4>
</div>
<div data-bbox="289 279 852 310" data-label="Text>
<p>Zartzuelak: "El manojo de rosas", "La tabernera del puerto", "El caserío". Tiloetako zinema-aretoan eta Lizeo antzokian antzezten ziren.</p>
</div>
<div data-bbox="289 332 664 351" data-label="Section-Header>
<h3>39. Comadina eta Pepe argazkilariak</h3>
</div>
<div data-bbox="328 362 764 410" data-label="List-Group>

• **Erref:** GER-034/066
• **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 01:40:34. **Bukatu:** 01:41:25
• **Multimedia:** bideoa online ikusgai

</div>
<div data-bbox="289 421 364 437" data-label="Section-Header>
<h4>Gaia(k):</h4>
</div>
<div data-bbox="328 448 812 495" data-label="List-Group>

• Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
• Aisia » Kultura » Beste adierazbide batzuk

</div>
<div data-bbox="289 507 392 522" data-label="Section-Header>
<h4>Laburpena:</h4>
</div>
<div data-bbox="289 522 881 554" data-label="Text>
<p>Comadina argazkilariak atera zion lehen jaunartzeko argazkia, plaza ondoan zuen estudioa. Gerora, Pepek Ocho de enero kalen zabaldu zuen denda.</p>
</div>
<div data-bbox="389 630 688 645" data-label="Page-Footer>
<hr/>
<p>Armendariz Gainza, Rafa | ahotsak.eus Orr.</p>
</div>

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-01-14

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkarte
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com